

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNİN ABBASİ HİLAFETİ İLE MÜNASEBETLERİ

Emine UYUMAZ*

Adını Hz. Muhammed'in amcası Abbas'dan alan Abbasiler, Büyük Zap Suyu Savaşı ile Emeviler'den hilafeti ele geçirmişler ve yaklaşık 508 sene adı geçen bu makamı işgal etmişlerdir (750-1258). İslâm dünyasına büyük hizmetleri dokunan Türkler'in kitleler halinde İslâmiyeti kabulleri de Abbasi hilafeti zamanında olmuştur.

İslâm dünyası sınırları içinde kurulan Türk-İslâm devletlerinin hilafet makamına gösterdikleri saygı sebebiyle Abbasi halifeleri ile aralarındaki ilişkiler genellikle dostane olmuştur. Her ne kadar Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu olan Süleyman Şah başta olmak üzere Kutalmışoğulları¹, ilk başlarda daha önce kurulan Türk-İslâm devletlerinin aksine Abbasi hilafeti yerine Fatimi hilafetine meyl etmiş olsalar da bu durum pek uzun sürmemiştir. Kutalmışoğulları'nı kısa bir süre için de olsa böyle davranmaya yönelten sebep bizce siyasidir. Bilindiği gibi yıllarca İslâm gazalarına maruz kalmış olan Bizans hakimiyetindeki Anadolu'nun kapıları, 1071 Malazgirt Zaferi'nin ardından Türklere açılmıştı. Kendilerine katılan Türkmenler ile önce Güney Doğu Anadolu'da fetihler yapan Kutalmışoğulları'nın bu topraklarda tutunabilmesi için maddî ve manevî desteğe ihtiyaçları vardı. Gerçi onlar Selçuklu hanedanına mensup olsalar da babaları Kutalmış'ın isyanı nedeniyle dışlandıkları için Büyük Selçuklular onlar için bir güvence oluşturmamaktaydı. Özellikle manevî açıdan kendilerine büyük destek olabilecek olan Abbasi hilafetinin ise Sultan Melikşah ile arası iyi idi. Bu nedenle yeni arayışlar içine giren Kutalmışoğulları Anadolu'nun güneyinde fetihler yaparken civarda teşekkül eden oiayları da takip ediyorlardı.

---

* Yrd. Doç. Dr.

¹ Kutalmış, Alp Arslan'a isyan edip öldürüldüğünde (1064) bildiğimiz kadarıyla Süleyman Şah, Mansûr, Alp İlig ve Devlet (Dolat) adında dört oğlu vardı.

Bu sırada Büyük Selçuklulara tâbi olan Atsız adına Türkmen Reisi Şöklü Suriye sahillerinde başarılı fetihler yapmaktaydı. Ekim 1074 Akka'yı alınca Dımaşk'ta kendi adına müstakil bir devlet kurmak isteyen Atsız ile arası açılmıştı. Bunun üzerine Şöklü, Kutalmışoğulları'ndan yardım talep etti. Aileden hangisine gönderildiği açıkça belli olmayan bir mektupta: "Sen Selçuklular'dansın ve hükümdar ailesindensin sana itaat ederek hizmetinde bulunursak bundan şeref duyar ve övünürüz. Atsız hükümdar ailesinden değildir. Biz ona itaat etmeyi arzu etmiyoruz diyerek, Atsız ve Şam meselesini halletmenin de kolay bir iş olduğunu belirtip, eğer biz Atsız'ı mağlub edip Şam'dan uzaklaştırırsak Mısır'dan (Fatimî hilafetinden) bize bir çok servet gelir" der². Daha sonra gelişen olaylara bakıldığında mektupta yapılan teklife Kutalmışoğulları'ndan en az ikisinin olumlu cevap verdiğini ve Şöklü ile buluşmak için Taberiye'ye hareket ettiklerini, burada da maddî, manevî destek sağlamak için Fatimî hilafetine bağlılıklarını açıkladıklarını biliyoruz. Bu sırada Kudüs'te Mısır'ın fethine hazırlanan Atsız, bu durumu haber alınca harekete geçerek, onlarla karşılaştı. Yapılan savaşta Şöklü öldürülmüş, Kutalmış'ın oğlu, küçük kardeşi ve amcasının oğlu esir edilip Melikşah'a gönderilmişdi³ (467/1074-1075). Bundan sonra Süleyman Şah ve Mansur'un Anadolu'daki faaliyetleri devam ettiğine göre, savaşta esir edilenler muhtemelen Alp İlig ve Devlet (Dolat) olmalıdır.

Bu hadiseden sonra Kutalmışoğulları'nın bütün güçlerini Anadolu'nun fethine harcadıklarını ve kısa bir sürede İznik civarına kadar ilerlediklerini görüyoruz. Merkezîyetçi bir siyaset takip eden Melikşah ise Süleyman Şah ve Mansur'un ilerleyişini durdurmak ve Anadolu'yu itaat altına almak için Emir Porsuk'u görevlendirmişti. Bir Bizans kaynağı olan Zonaros⁴, "Botaniates'in İznik'teki Türkler'in desteği ile imparator olduğunu, halifenin, Melikşah ile Kutalmış arasındaki mücadelede araya girdiğini ve Süleyman Şah'a Rum eyaletlerini verdiğini, Melikşah'ın başarısızlığa uğrayıp Anadolu'dan çekildiğini" yazar. Belki de Emir Porsuk'un, Mansur ile bire bir yaptığı savaşta Mansur'un ölmesinden sonra askerlerini geri çekmesinin sebebi bu idi. Bu geçici sükunet pek fazla işe yaramamış olacak ki; Süleyman Şah Tarsus'u feth edince (475/1082), inanç olarak şiiiliği tercih eden, fakat idarî olarak Fatimî hilafetinden ayrılmış bağımsızlığını ilân eden ve Abbasîler ile Fatimîler arasındaki dinî, siyasî

² Sibt İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zeman fi Tarihi'l-aydn* (Selçuklularla ilgili kısımları yay. Ali Sevim), Ankara 1968, s. 174-175, Ali Sevim, *Suriye-Filistin Selçuklu Devleti Tarihi*, TTK Ankara 1989, s. 36-37, İbrahim Kafesoğlu, *Sultan Melikşah Devrinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu*, İstanbul 1953, s. 39.

³ Sibt İbnü'l-Cevzi, göst. yer.; Ali Sevim, göst. yer.; İbrahim Kafesoğlu, göst. yer.

⁴ Chronique ou annales de Jean Zonare, trc. St.Amour Lyon, Paris 1560. 109a, Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1993, s. 59.

anlaşmazlıklarda tarafsızlığı ile tanınan Trablusşam Kadısı Ebû Talib İbn Ammar'a bir elçi gönderip yeni feth ettiği yerler için kadı ve hatib istemiştir⁵. Süryani Mihael⁶ ise, "Anadolu'da başarılı fetihler yapan Süleyman Şah'ın İznik'e kadar ilerleyip burada hüküm sürdüğünü Bağdat halifesi [muhtemelen el-Muktedî Biemrillâh (1075-1094)] öğrenince, ona başta sancak olmak üzere hakimiyet alametleri gönderip sultan ilân etti. Böylece Türkler'in biri Horasan'da öteki Anadolu'da olmak üzere iki hükümdarı oldu" demektedir.

Süleyman Şah'ın 1086 yılında Ayn Seylem mevkiinde yapılan savaşta ölmesinden sonra kaynaklarda iki taraf arasındaki ilişkilere dair bilgi yer almamaktadır. Bunun nedeni muhtemelen Türkiye Selçuklu Devleti'nin içine düştüğü karışık durum yüzünden Abbasi hilafeti ile olan her türlü münasebetin kesilmiş olmasıdır. Süleyman Şah'tan sonraki devrede, iki taraf arasındaki erken münasebete dair Aksaray⁷ şu olayı verir: "Halifenin, Irak Selçuklu Sultanlarının bir birileri ile mücadele etmesi nedeniyle onlarla arası bozulunca I. Kılıç Arslan (1092-1107)'a bir elçi gönderdi. Anadolu işlerini yoluna koyduktan sonra Bağdad'a geldiği takdirde kendisine yardım edeceğini, hatta İran Selçuklu (Büyük Selçuklu) devleti sultanlığını da kendisine vereceğini vaat etti. I. Kılıç Arslan, Acem diyarı padişahlığı sevdiğiyle yanına bir ordu alarak Bağdad yolunu tuttu. Oğlu Mesud'u⁸ kendine veliahd tayin ederek Konya tahtını ona bıraktı. Kılıç Arslan'ın Bağdad'a gitmekte olduğunu haber alan İran Selçuklu (Büyük Selçuklu) Devleti büyüklerinden ve zamanın en nüfuzlu beylerinden Çavlı, Diyarbekir çevresindeki Kürtler'den topladığı bir kuvvet ile sultanın yolunu kesmek üzere harekete geçti...". Aynı olayı Müneccimbaşı⁹ ise şu

⁵ Sibt İbnü'l-Cevzi, a.g.e. s. 217; Ahmed b. Mahmud, *Selçuknâme I.*, yay. Erdoğan Merçil, İstanbul 1977, s. 142, Ali Sevim, *Anadolu Fatih Kutalmışoğlu Süleyman Şah*, TTK Ankara 1990, s. 30, C. Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler* (çev. Yıldız Moran), İstanbul 1984, s. 92, Osman Turan, a. g. e., s. 69.

⁶ *Vekayinâme*, Türkçe trc. Hırant D. Andreasyan, I-II, TTK'da basılmamış nüsha, s. 29-30. Anna Komnena'da Süleyman Şah'ın Antakya'nın fethine (1085) giderken sultan ünvanını kullandığını belirtir, bkz. *Alexiad*, çev. Bilge Umar, İstanbul 1996, s. 206.

⁷ *Musâmeretü'l-Ahbâr*, nşr. Osman Turan, Ankara 1944, s. 28-29 (Türkçe çev. Mürsel Öztürk), TTK Ankara 2000, s. 22. Her ne kadar I. Kılıç Arslan dönemi için Aksaraylı oldukça geç dönem kaynağı olsada konumuzla ilgili verdiği bilgiyi göz ardı edemeyiz. Ancak yine de iki taraf arasındaki münasebetin gerek başlangıcı ve gerekse şekli için oldukça ihtiyatlı değerlendirmeliyiz. Çünkü diğer kaynakların verdiği bilgilerde I. Kılıç Arslan'ın Habur nehri kıyısında Çavlı ile yaptığı savaşta hedefinin Bağdad'a ulaşmak olduğuna dair hiç bir kayıt yoktur.

⁸ I. Mesud dönemi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Muharrem Kesik, *Sultan I. Mesud Devri Türkiye Selçukluları Tarihi (1116-1155)*, İÜSBE, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1999.

⁹ Müneccimbaşı, *Cami'ü'd-Düvel (Selçuklular Tarihi II)*, yay. Ali Öngül, İzmir 2001, s. 9. Yukarıda Aksaraylı için belirttiğimiz gibi Müneccimbaşı'da dönem için oldukça geç bir kaynaktır. İki kaynaktan verilen bilgilerden ve Büyük Selçukluların içinde bulunduğu durumu

şekilde verir: "Halife, saltanatını tasdik (taklid) etmek için onu Bağdad'a çağırır. Çünkü halife, Sultan Mes'ud b. Muhammed'e karşı tutumunu değiştirmiş ve ondan yüz çevirmişti. Bu davet üzerine Kılıç Arslan büyük bir orduyla Bağdad'a doğru hareket etti. Habur Nehrine vardığında Mesud'un büyük emirlerinden Emir Çavlı bir orduyla onu karşıladı..." Bu iki kaynaktan verilen bilgilerde bazı karışıklıklar olsa da muhtemelen Halife el-Müstazhir-Billâh (1094-1118) zamanında Abbasi hilafeti ile Türkiye Selçukluları arasındaki ilişkilerin olumlu bir yönde olduğunu söyleyebiliriz. Yine Aksarayî¹⁰, "Sultan I. Mesud Konya'da tahta çıkınca (1116-1155) halife tarafından kendisine teşrifat ve sancak gönderildi" der. Aynı konu ile ilgili *Anonim Selçuknâme*¹¹ ise şu bilgileri verir: "Sultan Mesud, Tell-Başir seferine¹² çıktığında civarda yetmiş yedi Müslüman minberini hutbe okunmak için kurdu. Halife tarafından hatipler gönderildi. Kendilerine hil'atlar verildi." Osman Turan¹³ adı geçen iki kaynaktaki bilgiyi Sultan Mesud'un Bizans ve Haçlı taarruzları ile uğraşması sonucu şöhreti ve nüfuzu gittikçe arttığı için Bağdat halifesi kendisine hil'atlar gönderdiği şeklinde yorumlamaktadır.

II. Kılıç Arslan (1155-1192) Türkiye Selçuklu tahtına çıktığında, Abbasi Halifesi Muktefi-Liemrillâh (1136-1160)'ın ona hil'at, sancak vs. hükümdarlık alametleri gönderdiğine dair kaynaklarda kesin bir bilgi yoktur. Sadece Cenabi'de "II. Kılıç Arslan Anadolu Selçuklu tahtına oturmak için Abbasi Halifesi Nasır Lidinillah'tan izin istedi. Halife de ona izin verdi" ibaresi yer almaktadır. Fakat Kılıç Arslan 1155'de tahta çıktığında Nasır Lidinillah hilafet makamında yer almamaktadır¹⁴. Ancak Myriokephalon Zaferi'nin (1176) ardından sultanın başta Halife Müstezî Biemrillâh (1170-1180) ve Salâhaddin

göz önüne aldığımızda kesin olmasa da sanki Halife, Irak Selçukluları ile arasındaki problemlerden kurtulmak için sanki onları birbirine kırdırarak istiyor ve bunun içinde Türkiye Selçuklularından faydalanmak istiyor gibi.. Zira I. Kılıç Arslan'ın takip ettiği genişleme siyasetine bakıldığında zaten amcazadelerinin kurduğu Büyük Selçuklularının hakimiyet sahasını ele geçirmek ve onlarla rekabet etmek istiyordu. Yani Arslan Yabgu'nun esir olmasından sonra ailenin bu iki kolu arasında gizli de olsa bir çekişme vardı.

¹⁰ a.g.e., s.29, Türkçe çev., s. 22.

¹¹ s. 37, nşr. ve trc. F. Uzluk, *Anadolu Selçukî Tarihi III*, Ankara 1952, s. 25.

¹² 545 /1150 yılını başlarında Türkmenler Joscelin'i esir ederek Nür al-Din Mahmud b. Zengî'ye teslim edince Anadolu Selçuklu Sultanı Mesud b. Kılıç Arslan Joscelin'e ait olan Tell-Başir'i muhasara etmiştir (bkz. Ramazan Şeşen, "İmâd al-Din al-Kâtib al-İsfahânî'nin eserlerindeki Anadolu tarihiyle ilgili bahisler", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi III*, Ankara, 1971, s. 261.)

¹³ a.g.e., s. 186.

¹⁴ Cenabi, *el- Aylemü'z-Zahir fi ahvâil ve'l-Evâhîn, Anadolu Selçukluları ile ilgili kısmının tenkidîlî neşri*, h.z. Muharrem Kesik, İÜSBE, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1994, s. 9.

Eyyübî olmak üzere komşu devletlere fetih-nâmeler, hediyeler göndererek zaferi müjdelediği bilinmektedir¹⁵.

Türkiye Selçukluları ve Abbasi hilafeti münasebetlerinde, II. Kılıç Arslan za-manında, daha önce olmadığı gibi daha sonra da olmayacak birşey gerçekleşmiştir. O da Halife Nasır-Lidinillâh (1180-1225) ile II. Kılıç Arslan'ın kızı Selçuk Hatun'un kocası Hısn-ı Keyfa Sahibi Nureddin Muhammed'in ölümünden (1185) sonra evlenmesidir. Kaynakların belirttiğine göre, II. Kılıç Arslan'ın kızı kocası Artuklu Nureddin Muhammed Kara Arslan'dan ayrılınca¹⁶ hacca giderken Bağdad'a uğramış, Halife Nasır-Lidinillâh Selçuk Hatun'un güzelliğini duyarak onun ile evlenmek istemişti. Selçuk Hatun evli olduğunu söyleyerek yoluna devam etmişse de kocası Nureddin Muhammed'in ölüm haberi (1185) gelince halife ile evlenmişti. Selçuk Hatun ölünce halife şehrin batı yakasındaki kabrinin üzerine bir türbe yaptırmıştır. Türbenin yanına da "er-Remle" denilen bir ribat inşa ettirmiştir¹⁷.

Kaynaklarda I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ilk saltanatı (1192-1196) sırasında hilafet makamı [bu sırada Halife en-Nasır-Lidinillâh (1180-1225) hüküm sürmekteydi] ile ilişkisi olup olmadığına dair bir bilgiye raslayamadık.

Rükneddin Süleyman Şah (1196-1204) tahta çıktıktan sonra Aksarayî'nin verdiği bilgiye göre, kendisine halifelik makamından (Halife en-Nasır-Lidinillâh) üç defa çetir ve sancak gönderilmiş ve sultan ünvanı verilmişti¹⁸. Devrimiz için daha geç bir kaynak olan Müneccimbaşı'nın *Camiü'd-Düvel*¹⁹ 'in de sultana "Sultanü'l-Kâhir" ünvanı verilmiştir ve bunun verilisinde Irak Selçuklularının ayrılmasının etkisi olmuştur. Cenabi'nin Aylemü'z-Zahir'i ile Ahmed bin Mahmud'un *Selçuknâme*'sinde ise Rükneddin Süleyman'ın

¹⁵ Süryani Mihail, *Süryani Patrik Mihail'in Vakainamesi*, Türkçe trc., Hrant D. Andreasyan, (II. Kısım 1042-1195), Türk Tarih Kurumunda basılmamış nüsha, s. 250; J. B. Chabot, *Chronique de Michell Syrien Patriarche Jacobuti d' Antioche*, Paris 1905, III, 372-73; M.A. Çay, *Anadolu'nun Dönüm Noktası Sultan II. Kılıç Arslan ve Karamikbeli (Myriokephalon) Zaferi*, İstanbul 1984, s. 142; O. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 210.

¹⁶ Ayrılmanın nedeni ve neticesi hakkında bkz. İbnü'l Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih* (Türkçe trc. Abdülkerim Özyayın), İstanbul 1987, XI, 370-372, *Süryani Patrik Mihail'in Vakainamesi*, s.261, J. B. Chabot, a.g.e., s.383, el-Bundârî, Sana'l- Bark eş- Şâmlî, nşr. Ramazan Şeşen, i, Beyrut 1971, s. 344-347.

¹⁷ İbnü'l Esir, *el-Kâmil fi't-Tarih*, X, 33; İbn Vasıl, *Müferric el Kürüb*, III, nşr. Cemâleddin el-Şeyyal, Kahire 1960, s. 221-22, Ebu'l-Ferec, *Ebu'l-Ferec Tarihi*, II, Türkçe trc. Ömer Rıza Doğrul, TTK Ankara 1987, s. 519-520; Müneccimbaşı, *Cami'ü'd-Düvel*, s.22-23; Osman Turan, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1993, s. 169, dip not 95; ayn. mülif, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 213.

¹⁸ Aksarayî, a.g.s., s. 31, Türkçe ter., s. 24.

¹⁹ s. 65-66.

Anadolu'da durumu kuvvetlendiğinde hilafet merkezi olan Bağdad'dan ona "Sultanü'l-Kâhir" diye lakab verildi" denmektedir.²⁰

I. Gıyaseddin Keyhüsrev ikinci defa tahta çıktığında saltanatını müjdelemek üzere Sadreddin el-Konevî'nin babası Mecdü'd-Din İshak'ı Abbasî Halifesi Nasır-Lidînillâh²¹'a elçi göndermiştir. Bu konuda devrin siyasi kaynaklarından olan İbn Bibi ve Aksarayî'nin eserlerinde bilgi yoksa da, Mikâil Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*²² adlı eserinde bu konuya değinmekte ve şu bilgileri vermektedir: "Şeyh Mecdü'd-Din, bu diplomatik vazifesi sırasında o yıl (617/1204) Bağdad üzerinden Hacca da gitmiş, dönüşte gene Bağdad üzerinden Anadolu'ya dönerken beraberinde birçok ilim adamını Anadolu'ya getirmiştir. Muhyî'd-Din İbnü'l-Arabî, Evhadü'd-Din el-Kirmanî, Nasirü'd-Din Mahmud (Ahi Evren), Şeyh Ebu Ca'fer Muhammed el-Berzâi, Muhaddis Ebu'l-Hasan Ali el-İskenderanî, Arapgir'de medfun Şeyh Hasan Onar bunlardan ilk akla gelen isimlerdir".

Sultan I. İzzeddin Keykavus babası I. Gıyaseddin'in ölümü üzerine devlet erkanı tarafından tahta çıkartıldığında (1211-1220) ilk önce kardeşi I. Alâeddin Keykubad'ın isyanını (1211-1213 baharı) bastırmak ve Antalya'yı ikinci defa fethetmekle uğraştı. İbn Bibi ve Müneccimbaşı'nın belirttiğine göre²³, sultan 1214 yılında Sinob'u fethedince Mecdü'd-Din İshak'ı çok sayıda mücevher, altın sırmalı Rumî kumaşlar, atlaslar, Rus ketenleri, Kıbrıs malı kadın giysileri ve örtüleri, çok sayıda kadın köle, iğdişler, Arap atları, rahvan merkepler ve bohtî develeri, altın haçlar, gümüş tabaklar ile zafer müjdesini vermek ve bir fütüvvet şalvarı istemek üzere hilafet makamına gönderdi.

Halife Nasır-Lidînillâh, Mecdü'd-Din İshak'ı çok iyi karşılayıp ağırladıktan sonra I. İzzeddin Keykavus'a iletmek üzere Şubat 1212 tarihinde yazılmış bir fütüvvet-name, bir sarık, derviş cübbesi, hil'at, kaftan, saltanat menşuru, Sultanü'l-Galib ünvanı ile birlikte on Hicaz yolcu devesi, Hicaz ve Şam

²⁰ Cenabî, *el-Aylemü'z-Zahir*, s. 9. Ahmed bin Mahmud, *Selçuknâme*, II, haz. Erdoğan Merçil, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1977, s. 150.

²¹ en-Nasır-Lidînillâh hakkında daha geniş bilgi için bkz. Angelika Hartmann, *An-Nasır Li-Din Allâh (1180-1225), Politik, Religion, Kultur in der spaeten Abbâsidenzeit*, Berlin 1975.

²² Konya 1991, s. 27. İbn Bibi ise, I. Gıyaseddin'in gurbette olduğu sırada Mecdü'd-Din İshak'ın Şam'da olduğunu ve sultanın ikinci defa saltanata hâkim oluşundan sonra bizzat yazdığı bir şiir ile ülkesine davet ettiğini belirtir (bkz. *el-Evâmîrü'l-Alâiyye fi'l-Umürü'l-Alâiyye*, hazırlayan, Adnan Sadık Erzi, TTK Ankara 1956, s. 91-93, Türkçe trc., Mürsel Öztürk, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, I, 111-113). Mecdü'd-Din İshak belki de Anadolu'ya gelmeden önce Bağdad'a uğradığı için dönemin siyasi kaynaklarında elçilik görevinden bahsedilmemektedir.

²³ el-Evâmîrü'l-Alâiyye fi'l-Umürü'l-Alâiyye, s. 155-159, Türkçe trc., I, 176-180, Cami'ü'd-Düvel, s. 50.

diyarlarının kıymetli eşyasından, Hint mamülü mallardan meydana gelen çeşitli eşyalar, kıymetli elbiseler, altın işlemeli İskenderiye kumaşı, döşemelikler, billur ve akik taşlar, ince nefis örtüler, misk kutuları, amber kaplarıyla dolu sandıklar; yaban eşeği, zürafa, kartal hayvanlar göndermişti. Fakat, yukarıda belirtilen kaynaklardaki bilgilerde çelişkiler vardır. Mesela, Sinop 1214 yılında fethedilmiş, ancak fütüvvet-nâme 1212 yılında kaleme alınmıştı. Bu durumda elçinin Sinob'un fethini müjdelemek için gidişinde bir hata olmalıdır. Zira, eğer fütüvvet-nâmenin yazılış tarihini esas alırsak Mecdü'd-Din İshak'ın I. İzzeddin Keykavus'un cülusunu bildirmek için Bağdad'a gitmiş olma ihtimalini düşünmemiz daha makuldür. Çünkü sultan 1211 yılında tahta çıkmıştır. Fakat I. İzzeddin Keykavus'a Sultanü'l-Galib ünvanının verildiğini gözönüne alırsak Sinob'un fethini müjdelemek için gitme ihtimali daha fazladır.

Salim Koca ise²⁴, İzzeddin Keykavus'un Fütüvvet teşkilatını kabulü için şunları belirtmektedir: "Musul Eyyübî hükümdarı Melik Eşref'in vurduğu bir turnayı Halife en-Nasır Lidînillâh'a göndererek, ondan türlü hediyeler alması, henüz Selçuklu tahtına yeni çıkmış olan İzzeddin Keykavus'un dikkatini çekti. Selçuklu ülkesine otoritesini yerleştirmek ve komşu hükümdarlar arasında prestijini yükseltmek için, tahta çıkışını bildirmek ve "Fütüvvet" teşkilatına kabulünü rica etmek üzere hocası Şeyh Mecdeddin İshak'ı elçi olarak türlü hediyelerle birlikte Bağdad'a Halife en-Nasır Lidînillâh'a gönderdi. Halife elçiyi büyük bir memnuniyetle karşılayıp saygı gösterdikten sonra Sultan İzzeddin Keykavus'un teşkilatına kabulünü bildiren bir "Fütüvvet-nâme" kaleme alırdı, teşkilatın en önemli sembolü olan "Fütüvvet şalvarı" ile birlikte sultana verilmek üzere Şeyh Mecdeddin İshak'a teslim etti. Ayrıca halife, İzzeddin Keykavus'a verilmek üzere "saltanat menşuru", tülbende sarılmış bir "sarık", "davul çomağı", "altın yıldızlı gerdanlık ve at başlığı", "süslü eyer takımı" gibi hâkimiyet alametlerini hazırlatıp, çeşitli hediyeler ile birlikte elçiyi Anadolu'ya uğurladı (1212). Daha sonra ise Şihâbeddin Ebû Hafs Ömer el-Sühreverdi (1145-1234)²⁵ halifenin elçisi olarak İzzeddin Keykavus'a gelmiş ve bir törenle bizzat Fütüvvet elbisesini sultana giydirmiştir.

Sultan I. İzzeddin Keykavus zamanındaki her iki taraf arasındaki iyi ilişkiler I. Alâeddin Keykubad zamanında da olumlu yönde devam etmiştir. Hatta Abbasî hilafet makamı ile Türkiye Selçukluları arasındaki en sıcak ilişkiler aşağıda da görüleceği üzere bu zamanda gerçekleşmiştir diyebiliriz. Nitekim, Alâeddin Keykubad'ın Selçuklu tahtına oturduğu haberi elçiler tarafından Halife Nasır-Lidînillâh'a ulaştı, derhal saltanat menşuru ile Rum ülkeleri (Anadolu) hükümdarlığı (Rum ülkesi yönetim naibliği), hil'at, sultanlık lâmeti olan kılıç,

²⁴ *Sultan I. İzzeddin Keykavus (1211-1220)*, TTK Ankara 1997, s. 64-65.

²⁵ Sühreverdi hakkında bkz. H. Ritter, "Die vier Sührwardi", *Der İslâm*, 25, 1938, s. 36-86.

yüzük gibi değerli hediyeleri Şeyhü'l-İslâm Şihabeddin Ömer bin Muhammed el-Sühreverdî ile Konya'ya göndermiştir. Konu hakkında bilgi veren İbn Bibî'de halife tarafından gönderilen elçinin hangi tarihte geldiğine dair bir kayıt yoktur. Yalnız, Müneccimbaşı bu hadisenin 617/1220-1221 yılında olduğunu söylemektedir²⁶.

Halife'nin e çisi Ömer b. Muhammed el-Sühreverdî'nin Aksaray'a kadar geldiği haberi Sultan Alâeddin Keykubad'a iletili. Sultan, elçinin Konya-Aksaray yolu üzerindeki Zincirli Han²⁷ mevkiinde karşılanması için saray erkanını görevlendirdiği gibi, Konya'nın alimleri, kadıları, şeyhleri, imamları ve şehir eşrafı kalabalık bir topluluk halinde karşılama törenine katılmışlardı²⁸. Sultan da bizzat hassa askerleriyle birlikte hilafet makamından gelen elçiyi karşılamak üzere yola çıkmıştı. Alâeddin Keykubad elçi ile karşılaşınca kucaklaşmış ve onun elini öpmüşdü²⁹.

Şehre geldikleri zaman Alâeddin Keykubad, el-Sühreverdî'yi saraya davet etti. O da huzuruna gelip halifenin gönderdiği hilatı ve sarığı sultana giydirdi. Ayrıca, hilafet makamının âdeti gereği, bir değnekle halk huzurunda sultanın arkasına kırk defa çubukla vurdu. Daha sonra halife tarafından Bağdad'dan gönderilen altın nallı, murassa eyerli bir at getirdi. Sultan Alâeddin Keykubad İslâm aleminin halifesinin hediyesi olan atın üzengisinin kayışını öptükten sonra hilafet makamından gelmiş olan saçı dolu tabakların içindekileri orada bulunanların üzerine saçtılar. Daha sonra ise çetr, sancak ve mehter takımını yanlarına alarak el-Sühreverdî ile birlikte ata binip, halk arasında dolaştılar³⁰.

el-Sühreverdî kendi ikametine ayrılan saraya gittikten sonra, sultan ona hediyeler takdim etti. Konya'dan ayrılırken, ona yedi bin adet altın, beş bin sultanî dinarı, beş yüzlük, yüz ellilik ve yüzlük miskaller halinde basılmış olan Sultan Alâeddin Keykubad'ın adını taşıyan altın sikke, çeşitli eşyalar, Arap ve iğdiş atlar, Rum köleler, elbise dolu sandıkları, Emir Celaeddin Karatay ve Melikü'l-Ümera Necmeddin Ebu'l-Kasım Tusî elleriyle "nafaka resmi" olarak

²⁶ *Camii'd-Düvel*, s. 59-60.

²⁷ Zincirli Han, Aksaray-Konya yolu üzerindedir (bkz. Kemal Özergin, "Anadolu Selçuklu Kervansarayları", *İÜEF, Tarih Dergisi*, XV/20, 1965, s. 164).

²⁸ İbn Bibî, s. 230, Türkçe trc., s. 249.

²⁹ Elçinin karşılanması ile ilgili Müneccimbaşı (*Camii'd-Düvel*, s. 59). ancak ise şunları kayd eder: "Halife Nasır li-Dinillah, Şeyh Ömer el-Sühreverdî ile sultana saltanat menşurunu ve taklidini gönderdi. Sultan da Konya'dan bir konak yere değin onu karşılamak üzere çıktı. Karşılaşınca birbi'lerine sarıldılar. Alâeddin onun elini öpmek istediye de el-Sühreverdî ona elini vermedi"

³⁰ İbn Bibî, s. 231-233, Türkçe trc., s. 249-252.

verdiler. Ertesi gün de veda toplantısından sonra elçiyi Celaeddin Karatay ve Necmeddin Ebu'l Kasım Tusî ile birlikte Zincirli Han'a kadar uğurladı³¹.

Elçi heyeti Bağdad'a dönünce, Abbasî Halifesi Nasır-Lidînillâh, el-Sühreverdî'nin, Sultan Alâeddin Keykubad hakkında söylediklerinden çok memnun olmuştur. Hatta kısa bir süre sonra da Muhyiddin İbnü'l-Cevzi'yi Bağdad'ı tehdit eden Moğol tehlikesine karşı yardım istemek üzere, elçilik göreviyle Alâeddin Keykubad'a gönderdiğini görmekteyiz.

İbn Bibî'nin tarih belirtmeden verdiği bilgiye göre³², Sultan Alâeddin Keykubad'ın Kayseri'de ikamet ettiği bir sırada Malatya beylerinin gönderdiği haberciler huzura gelerek, halife tarafından Muhyiddin İbnü'l-Cevzi'nin elçi olarak gelmekte olduğunu haber verdiler. Sultan yol boyunca elçiye eşlik etmek üzere mihandarlar gönderdi. Elçi, Lala Kervansarayı³³na gelince bizzat I. Alâeddin Keykubad onu karşılamaya çıktı. İbnü'l-Cevzi sultanla kucaklaştıktan sonra halifenin selamını tebliğ etti. Konya'ya geldiklerinde elçi ikamet için kendisine tahsis edilen saraya gitti. Ertesi gün, hil'atlerini giymiş olarak, altın koşumlu atı ile sultanın huzuruna çıkmak için sarayın kapısına geldi. Sultan halifenin elçisini görünce ayağa kalktığı gibi, Celaeddin Kayser ile Zahireddin Mansur, İbnü'l-Cevzi'ye eşlik ederek onu tahtın önünde hazırlanmış olan bir kürsüye oturtular. Halifenin bohçadarları hediyeleri sofanın kenarına dizdiler. Üzeri işlenmiş eyerli atı da sofaya getirdiler. Taht ile sofa arasındaki perde aşağı indirildi ve sultan ayağa kalkıp saygı gereği halifenin göndermiş olduğu atın üzengisini öptü. Daha sonra Abbasî Halifesi Nasır-Lidînillâh'ın gönderdiği hil'atı, pelerini ve siyah sarığı giydikten sonra Muhyiddin İbnü'l-Cevzi onun elinden tutup tahta oturttu.

Saçılar saçılıp yemek yendikten sonra, elçi Muhyiddin İbnü'l-Cevzi sultan ile özel konuşmak istedi. Başbaşa kalınca "Müminlerin halifesi İslâm padişahına selam gönderdi ve buyurdu ki: Tatar ordularının Harezşah ile muharebeyi bitirip, Bağdad hududuna gelmekte oldukları anlaşıldı. Eğer Türkiye Selçuklu sultanı yardım için iki bin süvari gönderirse çok memnun olacaktır." dedi. Sultan bu istek karşısında "Duydum ve kabul ettim" dedikten sonra en kısa sürede halifenin isteğinden fazla olarak beş bin süvarinin bir yıllık masrafları ile hazırlanmasını buyurdu. Malatya'da toplanan askerlere Bahaddin Kutluca'nın kumanda etmesine dair bir ferman çıktıktan sonra bu askerî kıta Muhyiddin İbnü'l-Cevzi ile birlikte hareket etti. Yol güzergahı boyunca Harput, Amid

³¹ İbn Bibî, s. 233-234, Türkçe trc., s. 251-252.

³² İbn Bibî, s. 256-254, Türkçe trc., s. 275-282.

³³ Kayseri-Sivas yolu üzerinde olan Lala Kervansarayı hakkında bkz. Kemal Özergin, a.g.m., s. 156.

(Diyarbakir), Mardin ve Musul beyleri tarafından karşılandılar. Askerî kıta Erbil'de konakladığı sırada hilafet makamından gelen bir emir, Bahaeddin Kutluca'ya halifenin mektubunu ve selamını getirdi. Mektupta "Bundan evvel Moğollar'ın Bağdad tarafına geleceklerini sandığımız için, ihtiyat olarak yardım istedik. Ancak, şimdi alınan haberlere göre onların bu düşünceden vazgeçtiklerini anladık. Bunun için, uzak yerlerden gelen hükümdarlara da memleketlerine dönme izni verildi. Emir Bahaddin Kutluca'nın da askerleriyle geri dönmesi uygundur..." deniliyordu. Ayrıca halife, elçi ile birlikte, elli bin altın, yüz baş deve, yüz at, elli katır, on bin baş koyun, üçyüz hil'at, çeşitli yiyecek ve tatlılar yüklenmiş yirmi iki katır "ikamet resmi" göndermişti. Emir Bahaeddin Kutluca, halifenin gönderdiği hediyeleri aldığı gibi, bizzat sultanın halifeye gönderdiği hediyeleri teslim ettikten sonra Selçuklu askerleri memleketlerine doğru hareket ettiler. Malatya'ya varınca Emir Bahaddin Kutluca halifenin gönderdiği hediyeleri Alâeddin Keykubad'a iletmek üzere birini görevlendirdi. Kendisi ise ancak bir ay sonra sultanın huzuruna gelebildi.

Kaynaklarda verilen bilgilere göre, bundan sonra halifelik makamı ile Türkiye Selçukluları arasında bu kadar sıcak ilişkiler olmamıştır. Ancak, İbn Nazif el-Hamevi³⁴ 1227 yılı olaylarını naklederken Hıms Sahibi Melik Mücahid'in elçisinin Alâeddin Keykubad'ın yanına gittiğinde orada halifenin elçisini gördüğünden bahseder. Fakat, devrin diğer kaynaklarında bunu destekleyen başka bir bilgi olmadığı gibi elçinin geliş maksadı ile ilgili hiç bir bilgi de yoktur. Yalnız İbn Bibi Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın Erzincan'ı ilhakından (1228) sonra yaptığı fetihleri tebrik etmek için Darü'l-Hilafe'den Sivas'a elçi geldiğini belirtmektedir³⁵. Belkide İbn Nazif'in bahsettiği elçilik heyeti buydu ve tarihlerde bir karşılık olmuştur. Yine İbn Bibi'nin nakl ettiğine göre³⁶, Halifelik makamından Yassıçemen savaşını tebrik etmek için de elçilik heyeti gelmiştir. Osman Turan'ın, İbnü'l-Füvâti'den nakl ettiğine göre³⁷, "Amid muhasarasında Eyyübiler ve Selçuklular arasında şiddetli savaşlar oluyor ve çok insan ölüyordu. Eyyübiler'in müracaatı üzerine Halife Mustansır Billâh (1226-1242), Ebu Muhammed Yusuf b. el-Cevzi'yi 1236 yılında elçi olarak Amid'e gönderdi. Selçuklu kumandanı halifenin mektubunu gözüne ve başına koyarak okudu ve derhal muharebeyi durdurdu." Muhtemelen yine aynı konu ile ilgili Zehebi³⁸ ise Muharrem 634 / Eylül 1236 tarihinde halifenin isteği doğrultusunda el-Kâmil ile Alâeddin Keykubad arasında barış yapıldığından bahseder.

³⁴ *el-Târih el-Mansûrî*, nşr. Ebu el-İyd Dudu, Cezayir 1981, s. 143.

³⁵ *el-Evamirü'l-Alaiyye*, s. 364, Türkçe trc., I, 372. "Baba İshak Harekatının Gerçek Sebebi ve Ahi Evren ile İlgisi" *Diyanet Dergisi*, 18/ Sayı 2, s. 178.

³⁶ *el-Evamirü'l-Alaiyye*, s. 418, Türkçe trc., I, 420.

³⁷ *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s. 384.

³⁸ *Tarih el-İslâm, Ayasofya ktp.*, nr. 3012, vr. 246a.

I. Alâeddin Keykubad'ın ölümünden sonra büyük oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246) tahta çıktığında halifelik makamına elçi gönderdiğine dair kaynaklarda kesin bir bilgi yoktur. Ancak, Mikail Bayram³⁹ "kendisinden önceki üç sultan tahta geçince Halife'ye (en-Nasır Lidinillah) elçiler göndererek ona bağlılıklarını bildirdikleri, fütuvvet şalvarı giyip şed (kuşak) bağladıkları halde, II. Gıyaseddin bunu yapma ihtiyacı duymamıştır." der.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında hilafet makamı ile olan ilişkilere dair İbn Bibi⁴⁰ ise şunları kaydetmektedir: "Sadeddin Köpek hile ve yalana başvurarak çetr'in siyah rengini mavıye değiştirmesi için Sultan'ı kandırdı. Sonra hilafet makamına "Rum (Anadolu) sultanı, Abbasoğullarının (bayrağının) alametinden utanarak, onların bayrağının renginden olan çetr'inin rengini değiştirdi" diye haber ulaştırdı. Bunu yapmaktan maksadı, sonradan hilesi hedefine ulaşırsa (Yani Selçuklu padişahı olursa), bu bahaneyi hilesine baston yapacak, lanetlenip kınanmayacak, kötü gözle bakılıp başkalarının düşmanlığını çekmeyecekti". Ancak, Sadeddin Köpek hedefine ulaşmadan II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından öldürülmüştü (1238). Bu hadiseden iki yıl sonra, yani 1240'da, Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in tabib Taceddin Bulgârî⁴¹'yi sebebini bilmediğimiz bir nedenle Bağdad'a elçi olarak gönderdiğini görmekteyiz⁴².

1243 yılında Köseadağ'da Moğollar ile yaptıkları savaşı kaybettikten sonra Türkiye Selçuklu Devleti bir daha toparlanamamıştı. Bu nedenle de Abbasî hilafeti ile olan münasebetleri gittikçe zayıfladı. Bağdad içinde zaten Moğol tehlikesi söz konusu idi. İki taraf arasındaki muhtemelen en son münasebet müşterek saltanat (1249-1254) dönemine aittir. Konuyla ilgili İbni Bibi ve *Anonim Selçuknâme*'nin⁴³ verdiği bilgiye göre, Bağdad'a elçilik görevini Kadı Sahib İzzeddin Muhammed Razi'nin yetenekli kişiliğine bırakıldı için 1251 yılında II. İzzeddin Keykavus, Celaleddin Karatay'ı⁴⁴ ve Kadı İzzeddin Râzî'yi Bağdad'taki halifeye elçi olarak görevlendirmişti. Ayrıca İzzeddin'in makamını

³⁹ "Baba İshak Harekatının Gerçek Sebebi ve Ahi Evren ile İlgisi" *Diyanet Dergisi*, 18/ Sayı 2, s. 178.

⁴⁰ *el-Evamirü'l-Alaiyye*, s. 457, Türkçe trc., II, 29.

⁴¹ Bu zat her hasta ığa iyi gelen *tiryak* adlı bir ilaç yapmış, elçi olarak gittiği Bağdad'da 90 yaşında vefat etmiştir (bkz. Ebu'l-Ferec, II, 539.); krş. Erdoğan Merçil, *Türkiye Selçukluları'nda Meslekler*, TTK Ankara 2000, s. 119.

⁴² Ebu'l-Ferec, gös. yer.

⁴³ s. 37, Türkçe trc., s. 25.

⁴⁴ Celaleddin Karatay için *Anonim Selçuknâme*'de "Emirlerden, sultanlardan hiç birisine, hilafet merkezinde Bağdad'da hayır yapmak şerefi müeyesser olmamıştı. Bağdad'da Şeyh Şihabeddin Sühreverdî'nin türbesini o yaptırmıştı" denmektedir (gös. yer). Ayrıca Celaleddin Karatay vakıfları ve vakfiyeleri için bkz. Osman Turan, "Selçuklular Devri Vakfiyeleri III. Celâleddin Karatay Vakıfları ve Vakfiyeleri", *Belleten*, XII (1948), 17-171.

güçlendirip sözünü geçirir hale geldikten sonra Darü'l-hilafe (Bağdad)'den ve diğer komşu ülkelerden elçilerin hediyeler ile saltanat makamına gelip gitmeye başlamışlardı. Muhtemelen ilk elçilik heyeti saltanatın onaylanması için gönderilmişti. Çünkü Halife Musta'sım Billâh (1242-1258) cevabında sultan ve kardeşleri için hilat ve hediyeler göndermiştir. Fakat halifelik makamından gelen diğer elçilerin geliş gidiş tarihleri belirtilmediği gibi elçilerin adlarından ve geliş amaçlarından da bahsedilmemektedir. Zaten 1258 yılında da Moğollar'ın Bağdad'ı işgal etmesiyle Abbasi hilafeti nihayete erdi.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında sonuç olarak: Türkiye Selçuklu Devleti'nin kuruluş aşamasında siyasî nedenlerle de olsa kendinden önceki Türk İslâm devletlerinin aksine Şii Fatımi hilafetine yöneldiğini görüyoruz. Kaynakların verdiği bilgilere göre iki taraf arasındaki ilk münasebetler Süleyman Şah'ın ölümünün ardından Türkiye Selçuklu Devleti'nin geçirdiği sarsıntılı dönemden sonra gerçekleşmiştir. I. Kılıç Arslan ile ilgili her ne kadar Aksarayî ve Müneccimbaşî geç dönem kaynaklar olsa da muhtemelen bu yakınlaşmada Abbasi hilafetinin Büyük Selçuklu Sultanı Muhammed Tapar (1105-1118)⁴⁵ ile arasının açılmasının payı büyüktür. Elimizdeki mevcut kaynakların verdiği bilgilere göre, ilk defa Türkiye Selçuklu Sultanlarından II. Kılıç Arslan'ın zafer müjdelemek üzere hilafet makamına elçi göndermiştir. Yine II. Kılıç Arslan zamanında bir Türkiye Selçuklu melikesi, halife ile evlenmiştir. Bu evliliğin iki taraf arasındaki ilişkileri nasıl etkilediğine dair kesin bilgiler yoktur. Fakat olumsuz yönde etkilemediği kesindir. Çünkü hilafet makamı ile Türkiye Selçuklu sultanları arasındaki en yoğun temaslar bu halife zamanında yaşanmıştır. Ayrıca I. İzzeddin Keykavus'un Halife en-Nasır'dan Fütüvvet teşkilâtına girmek için onay almasından sonra adı geçen kurum kısa sürede Ahilik kisvesi ile milli bir şekilde yayılmış ve Anadolu'nun sosya hayatının gelişmesinde büyük katkılarda bulunmuştur. Netice olarak iki taraf arasındaki bu münasebetlerde başlangıçta belki siyasî menfaatler gözetilmişti, fakat zamanla görüyoruz ki ilişkiler daha ziyade manevî alanda ve elçilikler bazında olmuştur. Bunda Abbasi hilafeti ile Türkiye Selçukluları arasındaki mesafenin siyasî ilişkilerin gelişmesi açısından uzaklığı kadar Türkiye Selçuklu Devleti'nin yükselişe geçmesine karşılık hilafet makamının gün geçtikçe siyasî alanda gerilemesi de etkili olmuştur.

T. Selçuklu Sultanları	Abbasi Halifeleri	Münasebet Şekli
Süleyman Şah (öl. 1086)	<i>El-Kâim-Biemrullah</i> (1031-1075) <i>Muhtemelen el-Muktedî</i> <i>Biemrillâh</i> (1075-1094)	Muhtemelen <i>hilafet makamı</i> başta sancak olmak üzere hakimiyet alametleri gönderildi
I. Kılıç Arslan (1092- 1107)	<i>el-Muktedî Biemrillâh</i> (1075-1094) <i>Muhtemelen el-</i> <i>Müstazhir Billâh</i> (1094- 1118)	Muhtemelen <i>hilafet makamının</i> I. Kılıç Arslan'ın saltanatını tanıması.
I. Mesud (1116-1155)	<i>Muhtemelen el-</i> <i>Müsterşid-Billâh</i> (1118- 1135) <i>er-Raşid-Billâh</i> (1135- 1136) <i>el-Muktefi-Liemrillâh</i> (1136-1160)	Muhtemelen <i>hilafet makamından</i> teşrifat, sancak gönderilmesi. Hil'atler ve hatipler gönderilmesi.
II. Kılıç Arslan (1155-1192)	<i>Muhtemelen el-Muktefi-</i> <i>Liemrillâh</i> (1136- 1160) <i>Müstencid-Billâh</i> (1160- 1170) <i>Müsteş Biemrillâh</i> (1170-1180) <i>en-Nâsır-Lidînillâh</i> (1180-1225)	Muhtemelen ilk iki <i>halife zamanında</i> hükümdarlık alametleri gönderilmiş olabilir. II. Kılıç Arslan Myriokephalon Zaferi (1176)'ni müjdeleyen fetihname ve hediyeler gönderiyor. I. Kılıç Arslan'ın kızı Selçuk Hatun halife ile 1185 yılında evleniyor.
I. Gıyaseddin Keyhüsrev (1192-1196/1205- 1211)	<i>en-Nâsır-Lidînillâh</i> (1180-1225)	Sultanın ilk saltanatında iki taraf arasındaki münasebet dair bilgi yok. Ancak I. Gıyaseddin Keyhüsrev ikinci saltanatında Mec-dü'd-Din İshak'ı hilafet makamına elçi olarak göndermiştir.
Rükneddin II. Süleyman Şah (1196-1204)	<i>en-Nasır-Lidînillâh</i> (1180-1225)	Tarihleri kesin olarak bilinmiyorsa da <i>halife tarafından</i> Sultan'ı-Kâhir ünvanıyla birlikte üç defa çetir ve sancak gönderilmiştir.

⁴⁵ Muhammed Tapar ve devri hakkında bkz. Abdülkerim Özaydın, *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi* (498-511/1105-1118), TTK Ankara 1990.

<p>I. İzzeddin Keykavus (1211-1220)</p>	<p><i>en-Nasır-Lidinillâh</i> (1180-1225)</p>	<p>Sultanın I. İzzeddin Keykavus saltanatını müj- delemek ve Fütüvvet teş- kilâtına girmek için Mec-dü"- Din İshak" elçi olarak göndermiştir. Muhtemelen Sinob'un fethini bildirmek üzere de hilafet makamına elçi göndermiştir. <i>Halife en-Nasır</i> Fütüvvet elbisesini giydirmek üzere Şihâbeddin Ebu Hafs Ömer el- Sühreverdî'yi elçi olarak Konyay sarayına göndermiştir.</p>
<p>I. Alâeddin Keykubad (1220-12379)</p>	<p><i>en-Nasır-Lidinillâh</i> (1180-1225)</p> <p><i>el-Mustansır-Billâh</i> (1226-1242)</p>	<p>Sultan tahta çıkışını bildirmek için elçiler gönderiyor. Karşılığında <i>halife saltanat</i> menşuru ile Rum ülkeleri (Anadolu) hükümdarlığı (Rum ülkesi yönetim naibliği), hilat, kılıç, yüzük gibi değerli hediyeler ile Şeyh-ü'l-İslâm Şihâbeddin Ömer bin Muhammed el-Sühre-verdî'yi elçi olarak gönde-riyor (Muhtemelen 1220-1221). <i>Halife</i> Moğol tehlikesine karşı yardım istemek üzere İbnü'l- Cevzi'yi elçi olarak gönderiyor. Muhtemelen 1227 yılında <i>halife nedeni</i> belli olmayan bir sebeb ile sultana elçi göndermiştir. Erzincan'ın ilhakından sonra (1228) yaptığı fetihleri tebrik etmek için <i>halifelik</i> merkezinden elçi gelid. Yassıçemen savaşından (1230) sonra da <i>hilafet</i> makamından tebrik için elçiler gelmiştir. Amid muhasarası sırasında</p>

		<p>(136) Eyyübiler'in mür-acaatı üzerine <i>halife</i> Muhammed Yusuf b. el-Cevzi'yi elçi olarak göndermiştir.</p>
<p>II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1245)</p>	<p><i>el-Mustansır-Billâh</i> (1226-1242)</p>	<p>Sultan 1240 yılında Taceddin Bulğârî'yi elçi olarak hilafet makamına elçi olarak gönderdi.</p>
<p>II.İzzeddin Keykavus (Müşterek saltanat 1249-1254)</p>	<p><i>Musta'sım-Billâh</i> (1242- 1258)</p>	<p>Celaleddin Karatay ve Kadı İzzeddin Râzî'yi muhtemelen saltanatın onaylanması için II. İzzeddin Keykavus hilafet makamı-na gönderdi. <i>Halife</i> tarafından saltanat makamına geliş gidiş tarihleri ve nedeni bilinmeyen sebeplerden ötürü elçi veya elçiler göndermiştir.</p>

ABSTRACT

Due to reason of respect extended to Caliphate Authority of the Turkish-Islam States founded with borders of Islamic world, their relations with Abbasid Caliphates were in generally very friendly. In spite of the fact that in opposition of previously founder of the Turkish Seljuk State trended towards Fatimi Caliphate instead of Abbasid Caliphate, this situation did not last long time. In accordance with information provided by resources, mostly during initial relations started during Kılıç Arslan I. period between two parties. But, by time relations developed substantially in moral field and on Embassy basis.